

Avdeling for forskning og utviklingsarbeid

Deres ref.:
Vår ref.: 2011/2317 HBR001/401
Dato: 21.11.2012

Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning - hørings svar fra Senter for samiske studier

Senter for samiske studier (SESAM) takker for muligheten til å komme med innspill til meldinga “Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning”. Slik vi ser det, har Butenschøn-utvalget gjort et grundig arbeid for å kartlegge samisk forskning og høyere utdanning, og utredninga gir et godt grunnlag for videre arbeid med tanke på å sikre gode vilkår og videreutvikling av forskning til beste for samisk språk, kultur og generell samfunnsutvikling.

Utredninga, i det den peker på at UiT har stått sentralt i utviklinga av det samiske forskningsfeltet og utdanningstilbudet, understreker betydninga av de prioriteringer som til enhver tid gjøres ved UiT innenfor samisk forskning og høyere utdanning. Det kan fastholdes at hvilken retning UiT går i sine prioriteringer og strategiske satsinger, får stor betydning for feltet som helhet.

SESAM er svært tilfreds med posisjonen UiT har som en tydelig arena for urfolk- til urfolksamarbeid, både hva gjelder forskning, utdanning og formidling. Likeledes at UiT uten særskilte bevilgninger over flere år har prioritert samisk forskning og høyere utdanning som en av sine spydspisser innenfor egne rammer. Denne målretta strategiske satsinga medfører at UiT i utredninga framstår som en institusjon med ikke bare høyest antall forskerårsverk på feltet, men kan også vise til en særlig bredde både hva gjelder forskningsvirksomhet og samiskrelevante studietilbud. UiT sin prioritering av samisk forskning og utdanning har blitt lagt merke til. Den viktige rollen som UiT med rette tilskrives av utvalget, forplikter samtidig vår institusjon til et tilsvarende fokus på feltet i årene som kommer, f.eks gjennom øremerking av stillinger.

Vi ønsker å knytte en overordna kommentar til framtidig satsing og organisering av samisk forskning. Utvalget foreslår et nytt langsiktig program for samisk forskning i Forskningsrådet. Dette vil etter vårt syn være et av de vesentligste tiltakene å få på plass for å sikre videre utvikling av samisk forskning og styrke eksisterende rammebetingelser. Slik vil også samisk forskning kunne nyte godt av oppbygde systemer og tilgjengelig ekspertise i Forskningsrådet, noe som også har stor betydning for samisk forskning framover. Et eget program i Forskningsrådet må likevel ikke være til hinder for å integrere samiske tematikker i Forskningsrådets øvrige programmer. En framtidretta løsning vil videre være å styrke allerede eksisterende systemer som fungerer, gjennom å videreutvikle disse og formalisere gode samarbeidsrutiner mellom Sametinget og Forskningsrådet. Det vil være positivt både for bredde og dybde i samisk forskning i framtida.

SESAM vil i sitt videre hørings svar kommentere enkeltpunkter i utvalgets anbefalinger og forslag til tiltak.

Kapittel 5 - Forskningstema og -behov

SESAM er tilfreds med utvalgets understreking av viktigheten av internasjonalt samarbeid og fokus når det gjelder forskningsbehov i samisk og urfolksrelatert forskning. I en global kontekst er det mange tema hvor behovet for ny kunnskap er stort, og Norge har særlige forutsetninger for å bidra til å høyne kunnskapsnivået om urfolksforhold, spesielt som foregangsland i det internasjonale arbeid for urfolks rettigheter og en pådriver i internasjonalt klima- og miljøarbeid.

Samene har i likhet med andre nordlige urfolk, tatt i bruk sine politiske deltakerrettigheter. Resultatet her hjemme er anerkjennelse både i folkerettslig forstand og i nasjonal lovgivning og politikk, det handler om politikken og jussens rolle i den samiske rettighetskampen. Det handler om hvordan vi forstår forholdet mellom demokrati og rett, og de ulike tilfellene av rettsliggjøring av samiske interesser. Fra et forsknings- og høyere utdanningsståsted er komparative analyser påkrevd, og de vil gripe direkte inn i grunnleggende betingelser for videreutvikling av nordlige urfolkssamfunn og kulturer, det være seg retts-, styrings- og miljøforhold, eller ressursforvaltning og levekår. Her har UiT og andre utdannings- og forskningsinstitusjoner et særlig samfunnsansvar å ivareta.

I et særlig institusjonelt perspektiv, kan det nevnes at UiT allerede har et sterkt forskningsmiljø når det gjelder historiske temaer, samt komparative perspektiver på de kulturelle og religiøse sidene ved urfolkssamfunn. I årene som kommer vil det dessuten bygges opp et samisk skoleforskingsmiljø som et samarbeid mellom flere enheter. I kommende perioder vil det være viktig å styrke eller opprettholde denne forskningen, samt styrke forskningen på møter/konflikter både mellom urfolk og majoritetssamfunn og internt i urfolkssamfunnet.

Vi vil dessuten understreke at det i tillegg til at forskningstema og –behov defineres som virkemiddel i samfunnsutviklinga, også er viktig at forskningsmiljø på selvstendig faglig grunnlag kan utvikle forskningsprosjekter. Dette gjør seg ikke minst gjeldende i sammenhenger der forskere etablerer samarbeid med lokale institusjoner som befinner seg nært samiske lokalsamfunn og opplever og identifiserer de lokale behovene.

Kapittel 6 – Styrking av samiske språk

SESAM anser at utvalget sine vurderinger hva gjelder samisk språk er svært gode, både i forhold til utdannings- og studietilbud og samisk som vitenskapsspråk. Vi vil gjøre oppmerksom på at UiT allerede har mange studietilbud som bidrar til å styrke samiskspråklig utdanning. En særdeles viktig prioritering ved UiT i så henseende, er integrering av samisk som fremmedspråk i den femårige lærerutdanninga på 5.-10. trinn. Vi tør påstå at det nye tilbudet vil være banebrytende når det gjelder å svare på det store behovet for samisktalende lærere i skolen. Det er likevel grunn til å peke på at det kan være behov for å hente inn ekstern finansiering for å sikre en regelmessig syklus i dette tilbudet, da det innenfor eksisterende rammer ved lærerutdanninga og samisk språk kan være vanskelig å gi et årlig tilbud om samisk i lærerutdanninga.

Giellatekno er videre en uvurderlig ressurs med stort potensiale i hele det sirkumpolare området. Spørsmålet om hvordan man kan tilrettelegge for økt bruk av samisk språk i utdanning har i høy grad også et viktig praktisk aspekt som handler om god tilrettelegging av tilpassa studietilbud. Dette gjelder særlig desentraliserte etter- og videreutdanningstilbud, og styrking av språkteknologi som et verktøy i disse sammenhengene.

I forhold til å styrke samisk som vitenskapsspråk må det etter vårt syn i tråd med de vurderinger som utvalget selv gjør, avklares langsiktig finansiering av Samisk vitenskapelig tidsskrift. Forutsigbare økonomiske rammer for de to miljøene som samarbeider om dette tidsskriftet, UiT og Samisk høgskole, vil sette institusjonene i stand til å arbeide mer langsiktig og målretta med rekruttering av

forfattere og mentorordninger for forfattere som trenger en viss bistand før de er klare til å publisere på samisk.

Forslaget om et eget program for samisk språkrøkt er godt og vil være et viktig tiltak. SESAM mener det må vurderes hvor et slikt program organiseres, et hensiktsmessig alternativ kunne være å knytte det til Utdanningsdirektoratet for å sikre en ordning som styrker samisk språk på flere ulike samfunnsnivå.

Kapittel 8 – Utviklingen av Samisk høgskole

SESAM støtter forslaget i utredninga om å fravike det numeriske kravet til vitenskapelige høgskoler om minimum 15 doktorgradsstudenter over tid, og at Samisk høgskole slik kan oppnå status som vitenskapelig høgskole med et akkreditert doktorgradsprogram i samisk språk. Vi støtter et unntak fra kravene på bakgrunn av de drøftinger som gjøres av utvalget mht. rekrutteringssituasjonen, men også høgskolens særlige ansvar for å ivareta og videreutvikle samisk språk og kultur gjennom sin forsknings- og utdanningsvirksomhet. Samtidig må doktorgradsprogrammet i samisk språk ved UiT opprettholdes slik utvalget også anbefaler (s.116). Det vil utvilsomt være fruktbart på sikt å utvikle et godt samarbeid i tilknytning til de to doktorgradsutdanningene ved Samisk høgskole og UiT.

Kapittel 9 – Rollefordeling og samarbeid

SESAM støtter langt på vei opprettelsen av et Samordningsråd for høyere utdanningsinstitusjoner med ansvar for samisk forskning og høyere utdanning. Det er muligens en slik formalisering som må til for å styrke og koordinere samarbeidet mellom de involverte institusjonene. Vi mener imidlertid at man ved en opprettelse av et slikt råd, må se på ulike former for eksisterende koordinering mellom institusjonene, bl.a. SAK-regionene, slik at man ikke ender opp i en situasjon der samordningsarbeidet går på bekostning av virksomhet direkte tilknyttet forskning og utdanning. Vi tror videre at et samordningsorgan vil være mer hensiktsmessig når det gjelder utdanningsspørsmål enn vedrørende forskningssamarbeid.

Avslutningsvis ønsker vi også å peke på at det samiske forsknings- og utdanningsfeltet er godt tjent med å ivareta et overordna nordisk perspektiv.

Vennlig hilsen

Hildegunn Bruland
hálddahusjođiheadji/administrativ leder